

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקמד

ערב שבת-קודש
פרשת ויחי
י"ב בטבת ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

ממעייני החסידות

נאמר בספרים ש"נשיא" הוא ראשי תיבות ניצוצו של יעקב אבינו, היינו שכל נשיא בישראל הוא ניצוץ מנשמתו של יעקב. דבר זה מודגש ובולט באופן מיוחד אצל רבי, שנקרא שמו בישראל "רבי יהודה הנשיא".

(משיחת כ"ק אדמו"ר שבת-קודש פרשת דברים תשלי"ה אות לט)

וידגו לרוב בקרב הארץ (מח,טז)

וידגו: כדגים הללו... (רש"י)

בפסוק זה יש רמז לנשמות דאצילות.

נשמות אלו, גם בהיותן למטה בעולם הזה ("בקרב הארץ"), הן משולות לדגים שבים ("וידגו לרוב"): כשם שהדג מובלע במקורו ששם כל חיותו וכשפורש ממקום זה מיד הוא מת – כך גם נשמות אלה הן בבחינת ביטול מוחלט ורבקות שלמה באלוקות; אין בהן שמץ של פירוד והן "מובלעות" במקורן העליון.

(המשך תרס"ו פרשת בא עמי קנ"ח)

ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו (מח,יט)

טעם הדבר הוא, כי אפרים – ולא מנשה – הוא העיקר דיוסף. וסימנך:

א) אפרים הוא על שם "כי הפרני אלוקים", ותרגומו "אפשני", והוא כמו "יוסף" שפירושו תוספת וריבוי.

ב) אפרים הוא מלשון חן, כמו "אפריון (חן שלנו, רש"י) נמטייה לרבי שמעון" (סוף בבא-מציעא), וביוסף נאמר (בראשית לט) "וימצא יוסף חן בעיניו", "ויתן חינו בעיני שר בית הסוהר". כן כתיב לקמן (מט) "בן פורת יוסף", ופרש"י "בן חן".

(תורת לוי-יצחק על השי"ס, הערות למסכת מנחות, עמי רמה)

בך יברך ישראל... ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה (מח,כ)

אפרים ומנשה, אף שנולדו וגדלו במצרים, לא היו נחותים מראובן ושמעון, שנולדו וגדלו באוהלו של יעקב, כדכתיב (לעיל פסוק ה), "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי".

ולא עוד אלא שהיה בהם עליו ויתרון מסויים לגבי ראובן ושמעון – המעלה ד"יתרון האור מתוך החושך", ומשום כך יתברכו בני ישראל באפרים ומנשה דווקא.

(ליקוטי-שיחות כרך ה עמי 462)

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים (מו,כח)

לאור הכלל "נעוץ תחילתן בסופן" מוכן שיש קשר מסויים בין הפרשה הראשונה של חומש בראשית לפרשה האחרונה בו.

על "בראשית ברא" מפרש רש"י – "בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו". זאת אומרת, שהעולם כולו נברא כדי שישראל יבצעו את הכוונה לעשות לו יתברך "דירה בתחוננים", על-ידי התורה. זה גם התוכן של "ויחי יעקב בארץ מצרים" – שגם בהיותו בארץ מצרים, היה בבחינת "ויחי"; גם ממצרים – ערות הארץ – עשה דירה לו יתברך.

(משיחת כ"ק אדמו"ר, פרשת ויחי תשכ"ז)

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה (מו,כח)

"ויחי יעקב בארץ מצרים" – על-ידי עבודתו של יעקב בהפיכת החושך דמצרים לאור, זכה ל: "שבע עשרה שנה" – בחינת אור וט"ב (טוב בגימטריא שבע-עשרה) אמית, כי "יתרון האור" הוא דווקא בבואו "מתוך החושך".

על-דרך מה שנאמר (תהילים לד,ג), "מי האיש החפץ חיים – אוהב ימים לראות טוב", כי תכלית החיים הוא לראות טוב.

(אורי-התורה בראשית כרך ב' דף שנד"שנה)

רבי יהודה הנשיא היה דד בציפורי שבע-עשרה שנה, והיה קורא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה - וחי יהודה בציפורי שבע-עשרה שנים (ב"ר)

בחינתו של 'רבי' היא מידת התפארת, שהיא מידתו של יעקב. דבר זה נרמז במאמרו של 'רבי' במסכת אבות (פ"ב): "איווה דרך ישרה שיבור לו האדם – כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם".

לכן מצינו כמה דברים שבהם דמה 'רבי' ליעקב אבינו.

(א) יעקב גר במצרים שבע עשרה שנה, ו'רבי' גר שבע-עשרה שנה בציפורי, שהיא כמו מצרים, כדכתיב (הושע יא), "יהרדו כציפור ממצרים".

וסימנך: "צפרי" עולה בגימטרייה ש"פ (380), כמספר "מצרים".

(ב) ביעקב אבינו כתיב (בראשית מו), "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גושנה", ופירש רש"י – "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה". כיוצא בזה מצאנו ב'רבי': רז"ל אמרו (מנחות קד) – "רבי יהודה מורינא דבי נשיאה הווה" (היה להם לבית רבי מורה הוראות, ועל פיו היו עושים כל דבריהם, רש"י).

(תורת לוי-יצחק הערות למסכת כלים עמ' שז)

יש לציין קשר נוסף בין 'רבי' ליעקב אבינו:

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

"ב בטבת ה'תשס"ה – י"ט בטבת ה'תשס"ה"

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ב בטבת	הלי סוטה. פרק ד. פעמי חן וגו'. ספר קדושה והוא ספר חמישי.. הלי איסורי ביאה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי בכורים. פרק יא.	מל"ת קה. של. שלא. שלב. שלג. שלד.
ש"ק	י"ג בטבת	פרק ג-ה.	פרק יב.	מל"ת שלו. שלה. שלו. שלח. שלט.
א'	י"ד בטבת	פרק ו-ח.	הלי שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת שמ. שמה. שמב. שמוג. שדמ. שמה.
ב'	ט"ו בטבת	פרק ט-יא.	פרק ב.	מל"ת שמה. שמת. שנ. שנה.
ג'	ט"ז בטבת	פרק יב-יד.	פרק ג.	מל"ת שנב. שמו. שמו.
ד'	י"ז בטבת	פרק טו-יז.	פרק ד.	מל"ת נב. נג. נה. נד. שנד. שס. שסא.
ה'	י"ח בטבת	פרק יח-כ.	פרק ה.	מל"ת קסא. קסב. מ"ע לח. מל"ת קס. קנח. קנט.
ו'	י"ט בטבת	פרק כא-כב. הלי מאכלות אסורות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ו.	מל"ת שנג. מ"ע קמט.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', י"ב בטבת	4.33	5.24	5.44	6.45	9.08	11.40	12.10	4.41.8	5.08
ש"ק, י"ג בטבת	4.33	5.24	5.44	6.45	9.08	11.41	12.11	4.42.4	5.09
א', י"ד בטבת	4.34	5.24	5.44	6.46	9.08	11.41	12.11	4.43.0	5.10
ב', ט"ו בטבת	4.34	5.25	5.45	6.46	9.09	11.42	12.12	4.43.6	5.10
ג', ט"ז בטבת	4.34	5.25	5.45	6.46	9.09	11.42	12.12	4.44.3	5.11
ד', י"ז בטבת	4.35	5.25	5.46	6.47	9.10	11.43	12.13	4.44.9	5.12
ה', י"ח בטבת	4.35	5.25	5.46	6.47	9.10	11.43	12.13	4.45.6	5.12
ו', י"ט בטבת	4.35	5.26	5.46	6.47	9.10	11.44	12.14	4.46.3	5.13

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחבי"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ויחי	4.06	5.22	4.20	5.23	4.09	5.21	4.24	5.25
שמות	4.10	5.26	4.24	5.28	4.14	5.25	4.29	5.29

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שעי" צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

שחרית

קריאת התורה⁹: בזמן קריאת הפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר בראשית (וכן בסיום שאר חומשי תורה), מנהג-ישראל (האשכנזים) לעמוד¹⁰. בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחרי הקורא: "חזק חזק ונתחזק!"¹¹ וגם העולה לתורה אומר זאת¹².

התוועדות: "בעמדנו בשבת חזק" – צריך כל אחד ואחד מיישראל לחזק את עצמו ובני ביתו וכל הנמצאים בסביבתו... בכל ענייני הדות...

"וכדאי לקשר זה עם התוועדות מיוחדת... כהמנהג בכמה קהילות קדושות בישראל, שבשבת חזק מכינים הגבאים 'קידושא רבא',

ובוודאי יחזקו ויחדשו מנהג זה בכל המקומות – שבה יוסיפו באמירת דברי תורה (וגם קבלת החלטות טובות...), ויוסיפו בהשמחה לגמרה של תורה"¹³.

יום חמישי

י"ח בטבת

מדברי הרבי: "בספרי היסוד של חסידות חב"ד (תניא, תורה-אור ולקוטי-תורה) לא נזכר כלל על-דבר תעניות שובביים [ת"ת]¹⁴ בשבועות אלו (מתחילת ספר שמות), ואפילו לא הענין, התיבה שובביים!... כי עיקר התיקון על-ידי תעניות אלו כבר נסתיים בדורות הראשונים"¹⁵.

הקריאה פכיא כתב, שהעולה לא יאמר זאת מחשש הפסק, ובקצות השולחן סי' פד בבדי השולחן סי' קכ הוסיף ע"ז את הטענה "שהברכה היא לעולה, ולא שיק שהוא יאמר לעצמו. אמנם באג"ק ח"ד עמ' יד השיב על כך הרבי: "אמירת העולה לתורה חזק חזק ונתחזק" – לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדה"י סקס"ו סי' ט"ט), וגם הוא** אומר, כי נוסחא שלנו*** היא יונתחוק", עכ"ל.

13) ספר השיחות תשי"ח ח"א עמ' 233, עיי"ש. 14) שבועות אלו כונו "שובביים", ר"ת של שמות הפרשיות "שמות, וארא... משפטים", ובשם הארז"ל מובא שימים אלה מסוגלים לתקן פגם היסוד. בדי"כ מתענים בימי ה' בשבוע. ויש נוהגים בשנה פשוטה להתענות שובביים, ובשנה מעוברת שובביים ת"ת (דהיינו גם בפרשיות "תרומה, תצוה" – פרמ"ג בא"א סי' תרפ"ה). ויש המתענים כל זה רק בשנה מעוברת, ומהם יש אומרים להתענות גם בפרשיות ויקהל ופקודי – מני"א (שם) וראה במפורט בלוח דבר בעתו.

15) ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 185, עיי"ש.

9) לענין קריאת "חמשה מקראות שאין להן הכרע", שאחד מהם הוא 'אור' דפרשתנו (ט"ז, ט), ראה ביהתקשרות גיליון תמו עמ' 18 שקוראים כפי הטעמים הרגילים, אלא שאולי יש מקום לקרוא במהירות, עיי"ש, ועצ"ע (אגב, חידוש השערי-אפרים בזה הובא גם בלקוטי מהרי"ח, סדר קה"ת דשבת, בפרשנות).

10) רצוי שהקורא יפסיק קימעה לפני תחילת הפסוק (עכ"פ עד שיספיקו היושבים לעמוד), כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק – ראה לוח דבר בעתו.

11) ראה רמ"א סי' קטז שהביא מבית יוסף בשם אורחות-חיים מלוניל מנהג שאומרים לכל המסיים לקרות בתורה בכל פעם 'חזק', והביאו באבודרהם סדר קריאת התורה של שבת בשם אבן-הירוח, שכתב שזה מנהג צרפת ופרובינציה, ואילו מנהג ספרד [היה] לומר כן רק כשמסיימים כל ספר וספר מחומשי התורה. וראה המובא באורחות-חיים להרה"צ מסיניקא שם. ובפרי-חדש שם כתב שהאמירה היא ע"פ מאמר רז"ל: "ארבעה צריכים חזוק: תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך-א"ר" (ברכות לב, ב). וראה מאור ושמש פי' פקודי בטעם הכפילה ג"פ.

וראה בעניין זה בירשימותי (חוברת קנה עמ' 6, יומן מני"א תשי"א), בשם כ"ק אדמו"ר מהורוי"צ, שהטעם לאמירה זו הוא "כדי לכלול עצמו עם המאמינים הפשוטים", חזוק "להתחיל ספר חדש", ולשאלת הרבי שאם כן, הרי זה הפסק – כיוון שעוסק בספר הבא ולא בזה שסיימוהו – היה המענה מפתגם הרונצ'ובי שכל התורה מהווה 'יניבה אחת', עיי"ש.

רגילים לומר 'ונתחזק' ז' בצירי, על-אף שבמקור הביטוי בפסוק בשמואל'ב י"ב (וכמעין ב'י שולחן-הקריאה לברכות לב, ב) מנוקד: 'ונתחזק' ז' בפתח.

12) ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חבי"ד. ב'י שולחן-

"חזק חזק ונתחזק!"

לפני התחלת הגלות וקושי השיעבוד יש צורך בנתינת כוח וחיזוק מיוחד – שזהו עניין ויישם בארץ במצרים" □ יוסף, המפרנס ומכלכל את ישראל, נמצא איתנו עד לרגע שיוצאים מהגלות □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. שבת זו היא "שבת חזק" – על שם שבה מסיימים ספר שלם בתורה, ספר בראשית, שהוא הספר הראשון שבתורה (ראשון במעלה והשיבות, ובמילא, גם ראשון בסדר כפשוטו), וכמנהג ישראל ("תורה היא") שבסיום הספר מכריזו כל הקהל בקול רם "חזק חזק ונתחזק".

ותוכן העניין – שסיום ספר בתורה (ובפרט ספר ראשון) נותן חיזוק ותוקף בכל ענייניהם של ישראל, החל מענייני התורה, ומוזה נמשך גם בענייני העולם, כמאמר "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", וכן "בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא"¹.

והנה, מכיוון שההכרזה "חזק חזק ונתחזק" באה בהמשך ובסמיכות ממש לסיום הספר, הרי מובן (א) שעיקר החיזוק נלקח מסיום הספר, היינו, הפסוק האחרון שבו, (ב) ופעולת החיזוק היא, לכל לראש (ובעיקר) בחלק התורה הסמוך לו, התחלת פרשת שמות (שקורין בתפילת מנחה דשבת חזק), כדלקמן.

ב. סיום ספר בראשית הוא – "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים". ולכאורה, נשאלת שאלה הכי פשוטה גם אצל בן חמש למקרא: בהתחלת הפרשה מטופר אודות בקשתו של יעקב ליוסף "אל נא תקברני במצרים ושכבתי עם אבותי... וקברתני בקבורתם", כלומר, הן מצד העילוי ד"וקברתני בקבורתם", במערה אשר בשדה המכפלה... שמה קברו את אברהם... את יצחק גר"², והן מצד החסרון דארץ מצרים, "ערוות הארץ"³, תכלית הירידה. ואילו בנוגע ליוסף – מדגישים בסיום הפרשה והספר "ויישם בארון במצרים", היינו, לא זו בלבד שלא נקבר במערת המכפלה, וגם לא בארץ ישראל בכלל, אלא עוד זאת, בחוץ לארץ גופא – "במצרים" דווקא, ובזה גופא – "ויחנטו אותו ויישם בארון", פעולה המדגישה את עניין הקביעות⁴.

1) תור"ה נפסל – מנחות כ"ב. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ב עמ' 56 הערה 2.

2) ראה שו"ע או"ח סי' ס"ט קלט ובנ"כ. ובספרי טעמיהמנהגים.

3) להעיר מהעניין ד"כל התחלות קשות" (כמובא גם בפרש"י על התורה (יתרו י"ה), פשוטו של מקרא), מכיוון שעל-ידי זה נעשה פתיחת הצינור כו' (ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74. וש"נ).

4) זוהר ח"א קלד, סע"א. ח"ב קסא, רע"ב. ח"ג קעח, א. וראה ב"ר בתחלתו.

5) זח"ב שם.

6) ועד כדי כך, שלא ממתניים עד שהעולה לתורה יברך את הברכה שלאחריה, אלא, מנהג ישראל, שמיד בסיום הקריאה, לפני אמירת הברכה, מכריזים "חזק חזק ונתחזק" (ואין בזה הפסק כו').

7) פרשתנו מז, כט-ל.

8) שם מט, ל-לא.

9) מקץ מבט. שם יב. וראה קה"ר פ"א ד (בסופו).

10) "כי החניטה היא לקיים הבשר שלא יכלה ויהיה הגוף קיים כאלו הוא חי" (ש"ך עה"ת

1) שם איתא שהפסק מעניני הסעודה אינו מעכב בדיעבד בין ברכה לאכילה; וימורד לכתחילה אם אי-אפשר בעניין אחר, ואכן, ע"פ דברי הרבי בהתוועדות תשמ"ז ח"ב עמ' 254 הערה 31 – מונה – "שאמירת הברכה קאי גם על העניין ד'חזק', עיי"ש, הרי זה ממש כמו שכתב הרבי בספר-המנהגים סי' ע"ט בעניין מנהגו באמירת ה'הי' על התמוס בריה בין הברכה לאכילה: "וכיון דאי בענין אחר, הווי דיעבד". ועי' נש"ת יביע-אופר ח"א תאו"ח סי' ט.

2) - העולה לתורה, שאליו מכוונת הברכה 'חזק', מצטרף לאמירה ונכראה – עם הציבור) כדי לברך גם את הקהל עמו.

3) - שלא מנהג צרפת בעבר והספרדים כיום שמברכין רק את העולה.

ונשאלת השאלה – איזה חזון – ("חזק חזק ונתחזק") לומדים ומקבלים מסיום הספר "ויישם בארץ במצרים"!

ג. ויש לומר הביאור בזה – שחזון זה קשור, כאמור, עם התחלת פרשת שמות, "ואלה שמות בני-ישראל הבאים מצרימה גו":

בפרשת שמות מתחיל עיקר העניין רגלות מצרים, קושי השיעבוד כו', כי, אף שהירידה למצרים הייתה כבר לפני זה, בפרשת ויגש, הרי, בנוגע לתקופה היא נאמר¹¹ "וישב (וישב בשלווה)¹² ישראל בארץ מצרים בארץ גושן (במיתב הארץ)¹³ ויאחזו בה (לשון אחוזה)¹⁴ ויפרו וירבו מאוד", ורק בפרשת שמות, לאחר ש"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא"¹⁵, אזי, התחיל (עיקר) עניין הגלות, קושי השיעבוד כו' "כל זמן שאחד מן השבטים קיים לא היה שעבוד"¹⁶, החל מהעניין ד"הבה נתחכמה גו"¹⁷.

ועל-פי זה מובן שלפני התחלת הגלות וקושי השיעבוד, יש צורך בנתינת כוח וחזון מיוחד – שזהו עניין ד"ויישם בארון במצרים":

יוסף, המפרנס ומכלכל את ישראל¹⁸ – נמצא יחד עם בני-ישראל, "ויישם בארון במצרים", ובאופן שמציאותו היא בשלימות

(לא רק העצמות²¹, אלא גם הבשר וכו') גם על-פי טבע, "ויחנטו אותו ויישם בארון", ונמצא שם באופן של קביעות (עד ליציאת בני-ישראל מגלות מצרים).

ולכן, לאחר שמימים "ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים", מכרזים "חזק חזק ונתחזק"²² – שזהו החזון להמשך ד"הבאים מצרימה", שלא להתפעל מקושי הגלות והשעבוד, מכיוון שלא נמצאים בגלות לכד, אלא ביחד עם יוסף. ובפרט – ש"יוסף" הוא גם ה"מושל בכל ארץ מצרים"²³ (מלכות שהייתה מושלת בכיפה²⁴), עד ש"בלעדך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים"²⁵, שמוזה מוכן, שאף אחד אינו יכול להפריע, ח"ו, לבני-ישראל גם בהיותם בגלות כו'.

ד. והנה, עניין זה מהווה חזון בנוגע לכל הגלויות – "כל המלכיות נקראו על שם מצרים כו"²⁶, כל הגלויות, עד לגלות האחרון, ובגלות האחרון גופא – עד לימי הגלות האחרונים, עקבתא דמשיחא ממש, דורנו זה ותקופתנו זו.

ואדרבה – מצד העניין דירידת הדורות כו', הרי, בדורנו זה דווקא יש צורך מיוחד בזה, ולכן עשה הקב"ה שכל הוראות התורה (ובנידון

פרשתנו גב. עיי"ש בארוכה (סוד העניין כו)), וכן "ויישם בארון", "באופן שלא יגיעו המים אליו בתוך הארון" (פי' תרגום יונתן עה"פ).
 (11) ראה גם לקו"ש, חלק ל, עמ' 249 ואילך.
 (12) מ"א ואילך.
 (13) ס"פ ויגש.
 (14) ע"ד פרש"י ר"פ וישב.
 (15) ויגש מזו, ש, יא. פרש"י שם מה, יח.
 (16) פרש"י ס"פ ויגש. וראה קונטרס משיחות ש"פ ויגש ושמ"ז ס"י ובהערה 120.
 (17) שמות א,ו.
 (18) פרש"י וארא ו,טז (ממש"פ פ"א, ח).
 (19) שמות א,י.
 (20) שלכן נקראים כל ישראל על שמו – "נוהג כצאן יוסף" (תהילים פ,ב. פרש"י ומצו"ד עה"פ).
 (21) כולל הפירוש הפנימי ד"עצמות" – מלשון עצמיות, עצם מציאותו דיוסף (מגלה-עמוקות אופן יו"ע"ה"ש בשלח שם). וראה אה"ת בשלח

(כרך ז') עמ' ב'תרגו, כלומר, לא רק שלימות העצמיות, אלא גם שלימות הגילוי וההתפשטות כו'.
 ולהעיר מפתגם כ"ק ארנ"ע: איך וועל גאנץ זיין... מיט מיין עצמיות... איך וועל גאנץ זיין מיט מיין התפשטות (סה"ש תורת-שלום עמ' 248).
 (22) ורק לאחר מברך (העולה לתורה) ברכה שלאחריה (כנ"ל הערה 6), וי"ל דהיינו שאמירת הברכה קאי גם על העניין ד"חזק חזק ונתחזק", כולל עניין אמן ע"ה השמעיים, ואדרבה – "גדול העונה אמן יותר מן המברך", בדוגמת ניצחון המלחמה ע"ה הגבורים (נזיר בסופה).
 (23) ויגש מה,ח.
 (24) ראה מכילתא בשלח יד,ה. שמו"ר פט"ו, י. ח"ב ו,א.
 (25) מקץ מא,מד.
 (26) ב"ר פט"ו, ה.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת ויחי

י"ג בטבת

המנהג בכל מדינה לפי ליל אידם של רוב הגויים (הנוצרים) במדינה זו¹ בזמן הזה, דהיינו בארץ הקודש בערב זה.

על-פי הנ"ל, ראוי שהגבאים יטפחו על השולחן בהגיע צאת-הכוכבים (באזור המרכז: 17:09) כדי לסמן לציבור להפסיק את לימוד החסידות, ומכאן ואילך עד תפילת ערבית (אם מקיימים אותה בזמנה הרגיל) ניתן לספר סיפורי חסידים וכדומה. כמו-כן, בסעודת ליל שבת ראוי להימנע מהשמעת דברי-תורה ולהסתפק בסיפורי חסידים וכיוצא-בזה.

נייטל, ליל שבת-קודש: מה שנוהגים שלא ללמוד² בליל³ 'ניטל', ביאר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הטעם, שהוא "כדי שלא להוסיף חיות" [ב'אותו האיש', שהוא זמן לידתו, ובהולכים בשיתו עתה⁴]. פעם אמר: "אינני מחבב את המתמידים שמונה שעות⁵ אלו נוגעות בנפשם". והוא רק עד חצות לילה⁶ (באזור המרכז: 23:41).

לדעת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁷ צריך להיות

(1) גם בליל ש"ק נוהגים אנו בפועל כל השנים בכבל ליל 'ניטל', וכן נהגו רבים (טעמי המנהגים חטכה ס"ע תק, נטעי-גריאל חטכה עמ' רסד). ראה 'התקשרות' גיליון רפח עמ' 19.

(2) גם חסידות אין לומדים. בשידור הרדיו בלילה זה, שהיה מיועד לשיעור התניא שנאמר ע"י הרה"ח ר' יוסף ויינברג, הורה לו הרבי לספר סיפורים מרבותינו נשיאותי – כיו מיכר חבי"ד גיליון מס' 646 עמ' 15 (כאמור בירשימות⁸ חורף תרצ"ה, חוברת קעט ס"ט: "גם דא"ח לא היה [אדניע] ליל כי כסלו תרצ"ג, חוברת קעא ס"ג, בשם אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, שאי-הלימוד בניטל אינו שייך ללימוד חסידות).

וראה בספר השיחות תשי"ג ח"א עמ' 192 ביאור מה שכי"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה משחק (או מיעץ כיצד לשחק) שחמט בלילה זה. ומסיים, שידעיה זו מסייעת לנצל את הזמן בלילה זה כדי לצייר לעצמנו את פני קודשו של אדמו"ר נ"ע והתגותו, כדי ללכת בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו.

(3) ראה הלך הערה 6.
 (4) לקוטי-שיחות כרך ט"ו עמ' 554.

(5) ביהיום יום עם הערות וציונים⁹ ח"א, מציע לפרש זאת, היות וסדר נגלה בלויבאוויטש נמשך 8 שעות (קונטרס עץ היהים ס"פ כב), הכוונה שאינו מרוצה מאלה המתקשים להשלים מניין השעות גם ביום זה.

(6) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, לוח יהיום יום יז טבת.
 (7) צ"ב אם נהגו להימנע מלימוד המשקיעה (כמנהג ירוב עדות

החסידים שבלוח דבר-בעתו. ובסי נטעי-גריאל – חטכה, חלק 'מנהג ניטל' פ"ב הע' ט' כתב שכן מנהג חבי"ד. וצ"ב מקורו), או מצאת הכוכבים בלבד [וראה בהתקשרות גיליון רפח עמ' 18 וגיליון שלג עמ' 19 בנדון, וכל עוד יש ספק בזה, יש לנהוג כדברי הרבי (אגיק ח"יד עמ' שנב): "וכיוון שלעניין ביטול תורה חידוש גדול הוא, ולכן אין לך בו אלא חידושי"].

(7) לקוטי-שיחות הגיל. ומציין שזה דלא כדמשמע בסי' דרכי חיים ושלוסי ס"י תתכ"ה. אגיק ח"יי עמ' קכ. ח"יד הני"ל.

(8) במכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "לשמעתי שבארה"ק ת"ו אין נוהגין בזה כלל (ובטח שמע זה מבר-סמכא ביותר*) – אם נכונה השמועה, אולי אפשר לומר הטעם, שכיוון שפשטה שם (מלבד תקופות קצרות, כידוע) ממשלת הישמעאלים, ותלוי בשר של מעלה, לא היה מלכתחילה עניין לניטל שם. ובמילא אין החשש דלהוסיף חיות" – אגיק ח"יי הני"ל. ואולי בא רק ללמד זכות. ובשיחת כ"ססלו התשל"ז (הנחת ה' סליח, בלתי מנוה) נאמר: "יתלוי אם יש במקום זה עניין של ע"ז. ולכן במקומות כמו מרוקו ותימן לא נהגו בניטל, כיוון שאינם קשורים עם הנוצרים" [זאת למרות שהנוצרים (הצרפתים) שלטו במרוקו בדורות האחרונים]. ולפי זה, בארה"ק שיש הרבה ע"ז וחגאותיהם נערכות ברעש גדול, יש להיזהר בזה. ובין אנוש באה"ק כיום נפוץ ומקובל להיזהר בזה בפשיטות.

⁹ ראה קובץ 'טוריה' גיליון קסא ובלוח 'דבר בעתו' בעניין מנהגי ישראל בליל ניטל כנ"ל, ובארה"ק בפרט.

בירור ענייני הלכה ומנהג

לכתחילה כשאין לחם אחר, כיוון שהספק בזה הוא מן התורה, יצטרך לברך ברכת המזון. וזאת צריך להודיע לכל אוכלי הפיצות למיניהן כ"ארוחה", וגם למארגני כינוסים שבהם מגישים פיצות.

ב. עיסה שנילושה במי-פירות

המנהג הרווח, גם בין גדולי חסידי חב"ד, היה להקל לפי אחת מהדעות שזו "פת הבאה בכיסנין" ולברך מזונות, כי אדמוה"ז פוסק בזה שרק בעל נפש (ולא סתם אדם) יחמיר לעצמו (ולא יורה כך לאחרים). מה-שאין-כן בענייני כשרות וברכות רבים נהגו להחמיר, אם מפני שה'קולות' בהם מפוקפקות מעיקר הדין, או מפני שה'חומרות' הן מנהג ישראל או מנהג חסידים קבוע ותמידי.

ג. שיעורים

האמור להלן "אינו מקובל" לעת-עתה, מכיוון שכל אחד (ובנושא זה לפחות, "כעם – ככוהן") חוזר על מה שאמרו לו, אבל נבדק ונאמר לי על-ידי תלמידי-חכמים גדולים בהלכה למעשה שהדברים נכונים.

שיעור ביצה⁸ הוא שיעור של נפח ולא של משקל, ולכן תרגומו למשקל משתנה מסוג מזון אחד למשנהו (במזון דחוס יותר תתורגם ה'ביצה' למשקל גדול יותר מאשר מזון אוורירי יותר). ה'שיעורי תורה' דחס את הלחם וכו' והפך סמ"ק לגרם, בעוד שלפי הדין⁹ אין מקום לדחיסה. המציאות היא, שבממוצע רק הנפח של פירות וירקות שווה כמעט למשקל המים, אך לחם לבן צפיפותו 0.4 (100 סמ"ק = 40 גרם), לחם שחור צפיפותו 0.6 (100 סמ"ק = 60 גרם), ובמצה עוד פחות מאשר בלחם לבן. לכן כשמדובר על 'כזית' שהוא 27 סמ"ק, משקלו בלחם לבן כ-11 גרם, וכ'כביצה', שהיא 54 סמ"ק, נקבל לערך 22 גרם בלבד.

לפי זה "חצי עישרון" (שהוא השיעור המחייב נטילת ידיים וברכת המוציא על המאכל עצמו, ללא צורך לברך על לחם אחר תחילה, גם אם אינו שבע מזה) בלחם לבן הוא 466 גרם בלבד.

דבר מלכות

דין, החיזוק ד"ויישם בארון במצרים" יהיו באופן גלוי. ומודגש הדבר באופן גלוי לעין כול – ואכן, מודגש שמו (הראשון) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הוא "יוסף", יוסף שבדורנו.

על-ידי זה שמראים שלא מתפעלים כלל מהניסיון –

מתגלה האמת שאין בו מציאות כלל, וכל עניינו הוא,

אדרבה, לפעול נם והרמה!

וכמודגש גם בפעולתו ועבודתו, שחידושו העיקרי הוא עניין הפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, באופן ד"באר את התורה", "בשבעים לשון"²⁷ – שזהו עניין ד"יוסף", "יוסף ה' לי בן אחר"²⁸, כלומר, להתעסק גם עם יהודים אלו שלולי עבודתו היו (בגלוי) בבחינת "אחר"²⁹, שגם הם יהיו "בן"³⁰ (גם בגלוי), ועד ל"בן" הכי נעלה, "בנימין", "בן ימין", שהוא לבדו נולד בארץ ישראל³¹ (ויש לומר שזהו העילוי דה"אחר" שנעשה "בן" – עבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים³²).

ד. ויש להוסיף בכל זה: מכיוון שנמצאים אנו בימי הגלות האחרונים, לאחרי שנשלמו כבר כל העניינים, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שלא נשאר לנו כי

30) ראה אודות עה"פ (רכא ואילך). פרשתנו שפוא ואילך. שצא ואילך. שצנב ואילך.
31) פרשי וישלח לה, יח.
32) ראה ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. ולהעיר מהחילוק דיוסף ובנימין, צדיק עליון וצדיק תחתון – תו"א ס"פ תרומה. לקו"ת ראה כהד, ואילך. תו"ח ס"פ יגיש. סה"מ תרס"א עמ' קסג. ובכ"מ.
33) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט. וראה שיחת י"ב טבת תשמ"ז הערה 10.
34) כמודגש בעניין דעניית אמן, שהוא בדוגמת נצחון המלחמה (כנ"ל הערה 22).
ולהעיר מהרמז ע"ד הקשר והשייכות ל"יוסף", שנקרא בפרשתנו (מט, כו) "נזיר אחיו", הרי העניין דניצחון המלחמה נתבאר בסוף מסכת נזיר.
35) ראה שיחת שמח"ת תרס"א – נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

27) דברים א, א ובפרשי. ולהעיר, שעניין זה היה "בעשתי עשר חודש גוי" (שם, ג) – חודש שבט, שבעשירי שבו ("העשירי יהיה קודש") חל יום ההילולא דיוסף שבדורנו, תכלית השלימות ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" (ראה אגה"ק סו"ד-כח).
28) ויצא ל, כד.
29) ועד כדי כך, שה"אחר" (בנימין), קראה לו רחל (בכמה מהשבטים שנקראו ע"י האמהות, שנביאות היו) "בן אוני", "בן צעיר" (ראה זח"ב סז, ב), שבוה מודגש ביותר הקס"ד שלולי ההתעסקות עמו יהיה בבחינת "אחר". ולאידך, אף שרחל קראה לו בן – לא מצינו בשום מקום שיקרא בשם זה, ולא עוד, אלא שאין צורך אפילו באזהרה שלא לקרותו בשם זה (על דרך "כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה") (ברכות יג, א), מכיוון שבדואי נעשה "בן", ועד ל"בן ימין", ועד לתיבה אחת דווקא, "בנימין", ככפנים.

4) ביאור הרב גרין שם הע' 9.
5) כפי שכתבתי ביפנית ההלכה בגיליון 809 של שיחת השבוע.
6) ראה גם את הסיפור שבירמ"ח אותיות! אות ריד וביאוצר סיפורי חב"ד כרך טו עמ' 328.
7) שם פ"ב ה"ט.
8) ראה גם באנציקלופדיה התלמודית בערכים אלו (זית, ביצה וכו').
ועדיין לא נכנסתי כאן לשאלה על נכונות גוף השיעורים, מכיוון שמנהג אשכנזי מושרש עד השואה (ממהרי"י וייל, הרמ"א והשי"ך ביו"ד שדך, ועד המשגיב והערך-השולחן, וגם נדפס – למרות שאינו מאדמוה"ז – בסידור תהלת ה' לפני ברכת המזון, וכיפ' הגרז"ש בדברוקן ז"ל מובא בספר קובץ רז"ש עמ' 77 – וכ"ז דלא כשיעורי תורה שחשב שמצא את שיעור הרמב"ם בזה והוא 1,666 גרם) לברך על הפרשת חלה מ-1,230 גרם קמח, דהיינו שאי"ז חומר אלא עיקר הדין, וזה קרוב יותר למה שגילו בשנים האחרונות (ראה סי' ימידות ושיעורי תורה' להרח"פ בניש, ב"ב תשמ"ז. יקוצר הלכות משייע אדמוה"ז, ה"ל שבת, מילואים עמ' כ"כא), שהרביעית להרמב"ם היא 75 סמ"ק, והביצה 50 סמ"ק, וכו'.
9) כתבתי ע"ז בקובץ יגידל תורה' ברקולין נ"ג, (חוברת סה סימן סד) ניסח אייר תשמ"ה. וגם אחריים כתבו ע"ז בבמות שונות.

אם "לצחצח את הכפתורים", ותיכף ומיד, "עמדו הכן כולכם"³⁶ לקבל פני משיח צדקנו, ובפרט שמאז ועד עתה עברו כמה עשירות שנים שבהן עסקו גם ב"צחצוח הכפתורים" – הרי, בהכרח לומר שכאשר יהודי פוגש איזה עניין של מניעה ועיכוב בענייני יהדות, בבחינת "הבה נתחכמה לו" – אין זה אלא עניין של ניסיון, על-דרך "האלקים נסה את אברהם"³⁷, "נסה" (גם) מלשון נס והרמה, היינו, כדי שעל-ידי זה יבוא לתכלית העילוי – הרמה לגבי השלימות שלפניה, על-דרך החילוק דנס וטבע (כמבואר בארוכה בדרושי חסידות³⁸).

כלומר: מובן וגם פשוט עד כמה גדלה מעלתו של אברהם אבינו – אפילו לפני הניסיונות³⁹, ועל-אחת-כמה-וכמה לאחרי כמה ניסיונות, בתוכם ניסיון הכבשן דאור כשדים, ועד לתשעה ניסיונות, שבבואר לא היה שום חיסרון בעבודתו ומעלתו של אברהם אבינו; אלא, מכיוון שרצה הקב"ה להרימו ולנשאו לדרגא נעלית עוד יותר, ועד לאין ערוך (נס) – ניסהו (נס והרמה) גם בניסיון העשירי⁴⁰. ועל-דרך זה בנידון דידן: לאחרי שלימות העבודה בכל העניינים (כנ"ל), כולל גם ענייני הניסיונות שעברו בני-ישראל במשך כל הדורות, ובמיוחד בנוגע

36) סה"מ קונטרסים ח"ב שצ"ב. אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ריש עמ' רעט.

37) וירא כבא.

38) ראה לקו"ת פ' ראה (יטב ואילך) ד"ה אחרי ה' אלוקים וביאורו. ד"ה זה וביאורו בסה"מ צ"ל להצ"צ בסופו. ד"ה נתת ליראין פר"ת (ס"ע קה ואילך). ד"ה כי מנסה תש"ח (עמ' 94 ואילך). ד"ה נתתי ליראין תשל"ו (סה"מ מלוקט ח"א עמ' קפה ואילך). וש"נ.

39) דבן שלש שנים הכיר את השם, "שנאמר (תולדות כוה), עקב אשר שמע אברהם בקולי, חושבניה מאה ושבעין ותריין" (נדרים לב, סע"א). וראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

40) להעיר, השלשון "נסה" נתפרש רק בנוגע

ליוסף שבדורנו (נשיא הדור, אשר, "בתר רישא גופא אזיל"⁴¹), כל הניסיונות שהיו ברוסיה הסובייטית, שעמד ככולם בתוקף וגבורה עילאית, עד ליציאתו משם בשלימות, עם כל בני ביתו, ביחד עם ספרי וכתבי רבותינו נשיאינו כו' (כולל) – פעולה נמשכת גם במדינה ההיא, פירות ופירי פירות כו', גם בימינו (אלה) – הרי בוודאי שלא חסר מאומה כו': אלא, שהקב"ה רוצה שיהיה עניין של נס והרמה באופן נעלה עוד יותר, ולכן, מביא ניסיון נוסף⁴².

1. ועוד נקודה בזה – שהניסיון הוא על-ידי דבר שאין בו מציאות כלל, וכל עניינו אינו אלא לפעול נס והרמה, על-ידי זה שמראים שלא מתפעלים כלל, שאז, מתגלה האמת שאין בו מציאות כלל, כי אם, לפעול נס והרמה: בנוגע לניסיון העשירי – איתא במדרש⁴³: "ביום השלישי, וכי מאחר שהדרך קרובה למה נתעכב שלושת ימים, כיוון שראה (השטן) שלא קבלו ממנו (אברהם ויצחק), הלך ונעשה לפניהם נהר גדול, מיד ירד אברהם לתוך המים... כיון שהגיע עד חצי הנהר הגיע המים עד צווארו, באותה שעה תלה אברהם עינו לשמים, אמר לפני ריבונו של עולם כו', מיד נער הקב"ה את המעיין ויבש הנהר ועמדו ביבשה".

לניסיון העשירי, ולא בנוגע לניסיונות שלפני זה, גם אלו שנתפרשו בכתוב, מכיוון שבו היה עיקר (ושלימות) עניין הנס וההרמה, ועד שפעל ממשות בניסיונות שלפני זה, "שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש" (פרש"י וירא כב.ב. נתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ב עמ' 73 ואילך).

41) עירובין מא.א. וראה סוטה מה.ב.
42) להעיר גם ממאד"ל (נדרים כב.ב) "אלמלי חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד", היינו, שהעניין הבלתי רצוי אינו אלא כדי שע"ז יתוסף יותר בתורה, כדברי חז"ל (מכות כג, רע"ב) "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

43) תנחומא וירא כב.

מפני שהם גרמו גםם הלבנה¹². וכן רווח המנהג בקהילות ישראל¹³, וגם בין אנ"ש. שמעתי שיש מנשיי-חב"ד שהחלו לקיים ברכה זו "מפני (ומאז) האמור בשיחת ש"פ נה תשנ"ב בזה". סברא זו רוצה להתבסס על הנאמר ב'שיחות קודש' הבלתי-מוגה¹⁴: "ויהי רצון, שעוד לפני שיגיע הזמן דקידוש לבנה בחשוון – נהיה כבר כולנו "בנערינו ובזקנינו גו', בבנינו ובבנותינו" [ולהעיר מהשקלא-וטריא¹⁵ האם נשים ובנות שייכות גם-כן לקידוש לבנה] בארצנו הקדושה, ושם נקדש את הלבנה". אולם בכל האמור אין שום משמעות שנכון ששנים יקדשו את הלבנה, מה גם שבשיחה המוגהת¹⁶ נשמט משפט זה לגמרי.

שא"ה: למנהג חב"ד, אשה השומעת הברלה, האם מריחה בכשמים? האם עליה לפשוט אצבעותיה ב'מאורי האש'?

תשובה: מעיקר הדין, מכיוון שאשה חייבת בהברלה, חייבת היא גם בכרכות הנר והכשמים ובהנאה מהם, שהן לא רק עניין לעצמן, אלא גם חלק מההברלה (ולכן אינן מהוות הפסק בין ברכת הגפן לשתיה). וגם לפי הדעה שנשים פטורות מההברלה, רשאיות הן לברך ברכות אלו (ולא נהוג שיימנעו מלענות אמן עליהן¹⁷). וכשהן שומעות את ההברלה, עליהן לצאת ידי הברכה ולהריח בכשמים, וכן רגילות לנהוג.

הקצות-השולחן¹⁸ כתב, שלא ראה שנשים יביטו בציפורניים, והסביר זאת על-דרך טעם השל"ה בשתייה מייין הברלה, כיוון שאדם הראשון קודם חטאו היה לכושו כולו ציפורן וכשחטא נפשט ונשאר רק הציפורן. והרי גם אם לא נהנה בפועל מהנר, רשאי לברך עליו אם הוא קרוב דיו שיכול ליהנות לאורו¹⁹. אך כיום נפוץ שגם הנשים מביטות בציפורניים²⁰.

בענייני ברכת 'מזונות' - הלכה למעשה

א. פיצה 'מזונות'

לפי המבואר ב'סדר ברכת הנהנין'¹ – 'פיצה' שנילושה במי-פירות, והיא בעיקרה "מזונות", אם שבעים ממנו לבדו, או בצירוף בשר ודגים וכל מטעמים, ויש בלחם שבו ללא התוספות 110 גרם², נוטלים ידיים ומברכים לכתחילה המוציא וברכת המזון. אם אין בלחם כמות כזאת³ אבל בכל-זאת ישבעו ממנו (בעצמו או בצירוף), כתב אדמוה"ז – "מברך על לחם (=גמור) אחר תחילה", כדי לצאת מהספק. אך למעשה, כשכבר אכלו, או

12) (הקשור בחטא חוה) וראה 'דיני ומנהגי ר"ח חב"ד' פי"ב הערה 18. ובסי' יקידוש לבנה – אוצר הלכות ומנהגים פי"א הע"ה הביא עוד כמה טעמים לזה. ובהערה ו' הביא מהמאירי שכתב להדיא שאכן בזמן הגמ' נשים ברכו ברכה קצרה, וכן הבין הערוך-השולחן ס"י תכו ס"י. ומכ"ה החיים ס"ק א' הביא, שיאמרו ברכה קצרה או ישמעו מהאנשים.

13) סי' יקידוש לבנה' שם סו"ס ב.

14) עמ' 264.

15) ובהערה 70 נסמן למג"א הני"ל ולאנציקלופדיה תלמודית כרך ד ערך 'ברכת הלבנה' עמ' תעא וש"נ.

16) ספר-השיחות תשי"ב עמ' 66 ואילך.

17) ולא כפי שהסתפק בזה (עי"פ ספק המשנים) בשי"ש כהלכתה פ"ס הע"נ.

18) סי' צו בבדיה-שולחן ס"ק יב.

19) שו"ע אדה"ז סי' רחצ ס"ו.

20) יש אומרים שברוסיה לא הביטו ורק בפולין נהגו להביט.

1) פי"ב הי"ב ואילך.

2) ראה להלן סעיף ג.

3) אבל יש בו לפחות 'יכית', בלחם לבן 11 גרם (כדלהלן). ראה בביאור הרב גרין שם.

בירור ענייני הלכה ומנהג

כמו לבושי הנפש – מחשבה, דיבור ומעשה) עם הגוף (מקורו, שהן המידות שלמעלה), "המשכת הביטול".

ג. הורה הרבי, שגם כאשר מתפללים בבית-כנסת שאינם נוהגים בזה, "יש להשתדל בכמה השתדלויות להתפלל דווקא בחגורה..."⁹.

מנהגו להתחיל בזה רק לאחר הנישואין¹⁰.

מי שכבר נהג בזה (ומאיוזה סיבה שתהיה) הפסיק, עליו לעשות 'התרת נדרים' על זה¹¹, כיוון שזהו "מנהג טוב שנהג שלוש פעמים [בסתם; או פעם אחת – על-דעת לנהוג כן תמיד]" ולא התנה שיהיה בלי נדר. אבל ברור שרצוי וחשוב שיחזור לנהוג כך.

נשים בהבדלה ובקידוש-לבנה

שאלה: האם יש בעיה לפי מנהג חב"ד שאשה תעשה לעצמה: (א) הברלה. (ב) קידוש לבנה?

תשובה:

הבדלה – בשו"ע אדמו"ר הזקן¹ מסיק שהעיקר שנשים חייבות בהבדלה (אלא שיש להחמיר כדעה שפטרות, שאיש לא יבריל רק בשביל נשים, ולא ייצא בשמיעה מאשה), וכן שלכל הדעות רשאיות הנשים להבריל לעצמן כמו שמברכות על כל מצוות-עשה שהזמן-גרמה. אמנם יש "מנהג הנשים"² שלא לשתות מכוס-יין של הברלה, אבל בשו"ע אדמו"ר הזקן (שנוהג לפסוק לרוב ע"פ המג"א) לא העתיקו, ועל-כל-פנים אם אין מי שיבריל עבורה – אין לחשוש לזה, אף שבהבדלה (שלא כבקידוש) ניתן לתת לאחר השומעים לשתות. המבריל/השותה צריך לשתות לכתחילה 'רביעית' (86 גרס)³ ובלית-כרייה לפחות 'מלוא לוגמיו' שהוא 'רוב רביעית' (44 גרס)⁴. כדעבד, גם אם שנה פחות מזה, אין צריך להבריל שוב⁵.

קידוש לבנה – אדמו"ר⁶ פסק⁷ שדינה כ"מצוות עשה שהזמן גרמא" שנשים פטורות ממנה. וכתב במג"א⁸: "ואף שהן מקיימות כל מצוות-עשה כגון סוכה, מכל-מקום מצווה זו אין מקיימים

(9) 'שערי הלי ומנהגי או"ח ח"א סי' נו, עמ' קלד.

(10) שם סי' נה. והטעם שם, כיוון שעניין היכין דומה לעניין עטיפת טלית המוסבר בתיא "להמשיך עליו מלכותו יתברך", נוהגים להתחיל בנישה בתקופה אחת. ובכל זאת פסק שם, שמי שכבר נהג בזה לפני הנישואין לא יבטל מנהגו. כן מסופר שבתחילת הנישואין רצה הרבי להנהיג זאת בכלל בין אנשי גם לפני הנישואין, אך למעשה לא עשה כן.

(11) שם – גם אם מכאן ואילך חוזר לנהוג כך, צריך להתייר זאת כדי להכשיר את מה שלא עשה בעבר (כי ההתרה עוקרת את הנדר למפרע).

(12) ראה שער-הכולל (על סידור אדה"ז) פרק מא ס"ק ג.

(1) סוף סימן רצו.

(2) שהובא במג"א שם ס"ק ד.

(3) והמג"א שם ציון לשליה שנתן לזה טעם (בשליה כתב: מפני שאמרו חז"ל עץ הדעת גפן היה, וחסטה ענבים ונתנה לו, ונתכונה להיבדל מאדם ע"י היין, לכן אינו טועמות זאת). טעם זה שייך רק בין, ולפי – אולי עדיף שהאשה תבדיל על משקה אחר שהוא יחמר מדינה ולא יין (שיש כהלכתה ח"ב פרק ס הערה קמה).

(4) ובקצות השולחן סי' צו בבדי השלחן סי' ג הביא דברי המג"א, ולא העיר מהשמטתו ע"י אדמו"ר, וצ"ע.

(5) כמיש במשנה ברורה שם סי' קה, ערוך השולחן סי' שו"ט ושו"ט שבט-הלוי או"ח ח"ד סי' נו (לנהגים בכלל להקפיד בזה).

(6) שו"ע אדמו"ר סי' רעא סעיף כה.

(7) כשמדובר בין, כדי לברך ברכה אחרונה ללא ספק – שו"ע אדמו"ר סי' קצ ס"ו.

(8) שם סי' רעא סעיף כד וסי' רצו ר"ס יג.

(9) שו"ע אדמו"ר סי' קצ סו"ט ד. (רוב הדברים סוכמו ביקצור הלכות משו"ע אדמו"ר).

(10) סי' קו סי"ב, ע"פ המג"א ר"ס ע.

(11) ר"ש סי' תכו, בשם השליה (הקשה ע"י שבגמי סנהדרין אמרו שבירכו הנשים ברכה קצרה, עיי"ש).

דבר מלכות

כלומר, כל ה"נהר גדול", אשר, כבר ב"חצי הנהר הגיע המים עד צווארו" – לא הייתה לו מציאות כלל (לא רק ברוחניות, אלא) גם בעולם הזה הגשמי, כי אם, עניין של דמיון בלבד, ולכן, כאשר אברהם הראה שאינו

ז. על-פי זה מובן בפשטות שכל ההדרגה

כאשר יוצא לאור ספר חדש, קונטרס או מאמר וכדו',

צריך כל אחד ואחד לומר, בשבילי נדפס ספר, קונטרס

או מאמר זה, וללמדו

צריכה להיות אך ורק בנוגע לעניין הנס וההרמה, ולא בנוגע לעצם המאורע והניסיון: המאורע והניסיון – אין לו מציאות כלל, כאמור, ומכיוון שכן, הרי, הדיבור אודותיו הוא בדבר שאין בו ממש, ובמילא, ללא כל תועלת, ואדרבה – על-ידי זה שמדבר אודותיו ומחשיכו למציאות⁴, מבלבל את עצמו והיצר הרע שלו כו'.

ולאידך, עניין הנס וההרמה – הוא הוא המציאות האמיתית, הכוונה והתכלית והניסיון, כאמור, שעל-ידי זה יתוסף עוד יותר בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה.

ובאותיות פשוטות – שכל החיות וההתלהבות כו' צריך להיות בעניין ד"וישמור משמתי מצוותי חוקותי ותורותיי" (כמו שכתוב באברהם אבינו)⁴, החל מלימוד ספרי וכתבי החסידות (ופשיטא, בהקדמת לימוד נגלה דתורה – "תלמודו בידו"⁴⁸), היינו, שכאשר יוצא לאור ספר חדש, קונטרס או מאמר כו', צריך כל אחד ואחד ללמדו,

מתפעל מזה (אלא ממשך ללכת כדי לקיים את ציווי ה'), ו"תלה אברהם עיניו לשמים" – אזי נתגלה האמת, שאין כאן מציאות של נהר כלל, "יבש הנהר ועמדו ביבשה", ואדרבה – כל מה שנשאר ממנו, אינו אלא העניין דנס והרמה.

ועל-דרך זה בנידון דידן – שאין לניסיון מציאות כלל גם בעולם הזה הגשמי והחומרי, "עולם הקליפות"⁴⁹, ולכן, כאשר "תלה... עיניו לשמים", אזי נתגלה באופן גלוי לעין כל שאין כאן מציאות כלל, וכל מה שנשאר, אינו אלא העניין דנס והרמה – שעל-ידי זה יתוסף עוד יותר בהפצת המעיינות חוצה, על-ידי ההוספה בהוצאה לאור והרפסת כתבי רבותינו נשיאינו כו',

ובלשון המדרש (במקום אחר⁴⁵) בנוגע להכרזה "דידן נצח דידן נצח", ש"לא עלון מן תמן עד זמן דחמון כמין חרדא דדמא על אפי מיא" (סימן לביטול המציאות דרוח רע), שאז שקט (היפך המצב הקודם ד"חמו ערבוביא כמ"א") המעיין והנהר הטוב שבמדרש שממנו שתו בני-ישראל, היינו, שעל-ידי זה ניתוסף

(44) תניא פ"ו (מ"ע"ח ש"מ"ב ספ"ד).

(45) ויק"ר פכ"ד, ג.

(46) דפשיטא שאינו יכול לעשותו למציאות, כלשון חז"ל (ב"ר פל"ט, יד. וש"נ) "אם מתכנסין כל באי עולם לברוא יתוש כו'".

(47) תולדות כו, ה.

(48) לשון חז"ל – פסחים נא, וש"נ. וראה לקו"ת שה"ש שכ"ד, שע"י "הלימוד שלמד בבחי' הנגלות שבתורה (בעוה"ז) מזה נעשה בחי' לבוש שבו ועל ידו יוכל להשיג פנימיות התורה" (בג"ע), ומזה מובן גם בנוגע ללימוד הנגלה והפנימיות בעוה"ז גופא.

ובהדגשה – שאין להסתפק בכך שישנם כמה וכמה שלומדים עניין זה, אלא, כל⁴⁹ אחד ואחד חייב לומר בשבילי נדפס ספר, קונטרס או מאמר זה!

(קטעים מהתנועות שבת-קודש פרשת ויחי היתשמיז; יתורת-מנחם – התנועות היתשמיז כרך ב, עמ' 252-259)

ח. ויהי רצון שעל-ידי מעשינו ועבודתינו בכל העניינים האמורים בימי הגלות האחרונים⁵¹

(49) סנהדרין לז, א – במשנה. (50) להעיר משיעור היומי (בשנת תשמ"ז) ברמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ג) – "כל אחד ואחד יכול לומר בשבילי נברא העולם". ויש לומר בביאור דיוק הלשון "יכול לומר כו" – לא "חייב לומר כו" כבגמרא, אלא "יכול לומר כו", כדי להרגיש את העניין ד"רשות

(יכולת)... נתונה כו" (רמב"ם הל' תשובה רפ"ה), ותיכף ומיד ממשיך: שמה תאמרו מה לנו כו' (אף שיכול) כבר נאמר כו'. (51) כאשר קושי השעבוד אינו אלא בלימוד התורה, "בחומר דא ק"ו כו' ובלבנים דא לבון הלכתא" – ראה בארוכה תו"א ר"פ שמות. (52) שמו"ר פ"א, ה.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הבייתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

חגירת אבנט, הבדלה וקידוש לבנה על-ידי נשים, ברכת מזונות

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

בעניין חגירת אבנט

א. המקור למנהג חגירת אבנט לתפילה:

הדין הבסיסי הוא, שלא רק שערותיו של אדם צריכה להיות מכוסה בשעת תורה ותפילה (מן התורה), אלא גם אסור (מדרבנן) שיהיה הלב עם הערווה תחת כיסוי אחד, בלי הפסק וחציצה ביניהם, "ליבו רואה את הערווה"¹.

בנוסף לזה, נפסק²: "צריך לאזור אזור בשעת התפילה, אפילו אם יש לו אבנט (=כמו הגומר במכנסים) שאין ליבו רואה את הערווה, משום שנאמר: 'היכון לקראת אלוך, ישראל!'"³.

ואף שסיים שם "ומי שהולך כל היום בלא חגורה, אין צריך לאזור בשעת תפילה" – כבר הביא בס' פסקי-הסידור⁴ שאדמו"ר הזקן אמר: "כל איש ישראל צריך לאזור חגורה בעת התפילה, וגם למעלה ברוחניות נאמר 'אזור ישראל בגבורה', שיש שם חגורה...". וגם על-פי נגלה כתבו שמירת חסידות לחגור תמיד⁵.

ב. טעמו של דבר:

על-פי הפשט⁶, חגירת מותניים היא עניין של זירוז וגבורה כאיש-חיל, ולכן היא מהווה הכנה טובה לתפילה ולקיום מצוות בכלל.

על-פי חסידות⁷, עניין האזור (והאבנט של כהן-גדול) הוא לחבר את הלבוש (שהוא דבר חיצוני,

1) שריע אדמו"ר סי' עד ס"א. זו גם משמעות לשון הברכה "אזור ישראל בגבורה", שבעם ישראל האזור הוא גם משום גיבוש וקדושה (שם סי' מו ס"ב).

2) שם סי' צא ס"ב.

3) עמוד ד, יב. ודייק בילקוט-יוסף (שארית-יוסף ח"ב עמ' סדז) מהלשון "צריך" שבשוי"ע הביי, שאינו מצווה בעלמא אלא הוא מעיקר הדין, משום 'היכון'. דין זה הוא רק לתפילה ולא לשאר ברכות ומצוות, ועם זאת "הנשואים נוהגים להתפלל כל התפילות בחגירת אבנט (וכן בעשיית כמה מצוות ולא בכולן, וצ"ע הטעם)" – ספר-המנהגים עמ' 8.

4) יש מי שכתב המובא ברבינו ירוחם, ונעתק בביי ובמ"א (וצ"ע על המשנה-ברורה בשער-הציון ס"ק ג שכתב "וצע"ק על המ"א שכתב סתמא". ואולי כוונתו שלא היה לו לפסוק כך בסתם, כיוון שבשוי"ע לא הביא דעה זו. ועי' בזה בשארית-יוסף שם. כן דן שם ליישב מה שאין נוהגים אצלם לאזור בשעת התפילה, אם משום שסמכו על דעה זו, ומנסה ליישב שאין זה נגד דעת מרן, או משום שיש הדיקוק ע"י הכפתורים שבמכנסים וגם ע"י חגורתם, ולכן די בזה. וצ"ע).

5) סי' עח.

6) מגן-גיבורים, הובא במשנה-ברורה סוף ס"ק ד. נימוקי או"ח שם.

7) ע"פ הלבוש וסי' יפה-ללב סי' צא, וש"ת מנחת-יצחק ח"ה סי' מא אות ז וש"ת לירמיה א"ז; מלכ"ס א יח,מו; מלכ"ס ב ט,א, ובפירש"י ורד"ק שם. וראה בתניא אגה"ק סי' עה"פ "חגרה בעוז מתניה". ובדברי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (סי' התולדות אדמו"ר מהור"י צ"ח עמ' 40, וש"ת): "התחלת העבודה היא מהמותניים, לאחר מכן באים שכל ומדות. מתניים צריכים לחגרה, וחגורה היא – עוז. עוז – זהו מסירת-נפש, ומסירת-נפש היינו כך ולא אחרת".

8) ספר הליקוטים (ד"א"ח – צמח צדק) ערך 'אזור' עמ' תתקנ. ועיין בספר-חסידים סו"ס תשע"ג, שצריך לדבq האזור במתניו.

עמ' 15) סיפר הרבי הרי"צ לרבי נשיא דורנו: "גם דא"ח לא היה [אדני"ע] לומד [ב'ניטל'] וגם לא למגוס. אם אידע [ניטל'] בערב שבת-קודש – היה [אדמו"ר נ"ע אומר] המאמר למחרת בבוקר, ולא על-דרך הרגיל – בליל שבת-קודש".

ידוע הסיפור מה ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שפעם בליל ניטל, נכנס אחד לכ"ק הצמח-צדק ומצאו לומד, ושאלו: רבנו, הלא ניטל' היום! ונהו הצמח-צדק: פתח! ווער האט דיר געהייסען זאגען [שוטה! מי ביקשך לומר זאת]. אבל בכל זאת הנה סגר הצמח-צדק את הספר ופסק מלימודו.

סיפור זה שמע הרבי מחותנו באחד מלילות חורף תרצ"ה (מובא ב'רשימות', חוברת קעט, עמ' 15), ושם שהיהודי שהעיר זאת להצמח-צדק היה... המורה-צדק בליובאוויטש.

ולכאורה, לפי זה יש לפרש את המובא (לעיל) בשם הרב ויינברג, שהרבי אמר לו "לא שמעתי על כך" – שלא שמע בתור הוראה לפועל.

לגבי המובא לעיל בעניין מנהג הצמח-צדק – ש"העולם אינו יודע", הנה עוד בעניין זה

כבר נסתיימו כל ההכנות

הכול מוכן לסעודה

דורנו זה הוא הדור האחרון של הגלות והוא הוא הדור הראשון של הגאולה – כהודעת והכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו (על-שם יוסף הראשון שהודיע והכריז ש"אלוקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב"), שכבר נשלמו כל מעשינו ועבודתינו, וכבר כלו כל הקיצין וכבר עשו תשובה, וכבר נסתיימו כל ההכנות ובאופן ד"הכנה רבתי", והכל מוכן לסעודה דלעתיד לבוא, לווייתן ושור הבר ויין המשומר.

(משיחת שבת-קודש פרשת ויחי היתשני"ב; ספר-השיחות תשנ"ב, כרך א, עמ' 240)

התכלית של סתימת הקץ היא בשביל העילוי ושליומת הטוב

על-פי זה מובן שההכרזה "חזק חזק ונתחזק" שבסוף פרשת ויחי, היא נתינת-כוח, עידוד וחיוזק בנוגע לכללות מעשינו ועבודתינו כל משך זמן הגלות:

כשנמצאים בגלות, ב"צרת השיעבוד", ובאופן של סתימת הקץ (שלא יודעים מתי תהיה הגאולה) – יכולים לבוא למצב של נפילת הרוח, עד לייאוש ח"ו. ועל זה באה ההוראה והנתינת-כוח דפרשת ויחי – שצריכים לידע שהמטרה והתכלית ד"צרת השיעבוד" וסתימת הקץ, היא בשביל העילוי ושליומת הטוב – לגלות את העניין ד"ויחי יעקב" (על-ידי זה ש"זרעו בחיים") לאמיתתו.

ולא עוד, אלא שגם כשנמצאים בגלות, בארץ מצרים (כל המלכויות נקראו על-שם מצרים על-שם שהם מצירות לישראל"), יכול להיות מעמד ומצב ד"ויחי יעקב בארץ מצרים", חיים טובים (לא רק ברוחניות, אלא) גם בגשמיות (כמו י"ז שנות חייו של יעקב בארץ מצרים), שעל-ידי זה ניתוסף גם ב"ויחי יעקב" ברוחניות, על-ידי קיום התורה ומצוות, מתוך מנוחת הנפש והגוף. ועניין זה (שגם בארץ מצרים, זמן ומצב הגלות, יכול להיות "ויחי יעקב", חיים טובים) מודגש ביותר בסוף זמן הגלות – ימינו אלו:

בהתחלת זמן הגלות היה מקום ל"צרת השיעבוד", עד לקושי השיעבוד כו', כדי לגלות את מעלתם של ישראל, הקשר העצמי דישראל עם הקב"ה, שלמרות קשיי הגלות עומדים בכל התוקף עד למסירות-נפש ממש על קיום התורה ומצוות, כנ"ל. אמנם, לאחרי כל העניינים שעברו בני-ישראל במשך קרוב לאלפיים (!) שנות גלות קשה ומרה – הרי בוודאי ובוודאי שמעלתם של ישראל היא בתכלית הגילוי (גם לעיני כל עמי הארץ), ואין עוד צורך בצרת וקושי הגלות – ובפרט לאחרי ההכרזה וההודעה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו, שכבר סיימו כללות העבודה דזמן הגלות, גם "צחצוח הכפתורים", ועכשיו "עמדו הכן כולכם" לגאולה האמיתית והשלימה שאין אחריה גלות.

(משיחות שבת פרשת ויחי, ט"ז בטבת ה'תשמ"ט – 'התוועדות' ה'תשמ"ט, כרך ב, עמ' 152-153)

מה עושים ב'ניטל'?

מנהג ישראל ובפרט בקרב קהילות החסידים שלא ללמוד תורה בשעות הראשונות של יום לידת 'אותו האיש' וזאת כדי שלא להוסיף 'חיות' בקליפות □ כיצד בכל זאת אפשר לנצל את הזמן לפנינו מועילים? □ על מנהגי רבותינו נשיאינו והתייחסות הרבי ליום זה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

הלוסיף בענייני חכמה עם המעלות (כוונות) הני"ל, או בהוספת צדקה וחסד, או בהנהגת הבית וכיוצא בזה.

שמעתי פעם מתלמיד ישיבה, שבלבושו היה חסר כפתור – שהטעם מדוע הוא לא תופר את הכפתורים בלבשו – כי אז לא יישאר לו מה לעשות בניטל!... אצל תלמיד ישיבה – לילך בטל – מאן דכר שמי? אלא הוא צריך להשתמש עם הזמן **לתועלת**, כולל – לתפור את הכפתורים, באופן שיהיה צד הימין (מגביר) על צד השמאל (כידוע מנהג ישראל בזה).

מהנהגת אדמו"ר נ"ע נתווסף עוד עניין: על-ידי עצם הידיעה בהנהגת אדמו"ר נ"ע בזמן ניטל – יכול לנצל הזמן, כדי לצייר לעצמו דמות פני קודשו של הרבי נ"ע (על-ידי התמונה שישה ממנו, ועל-אחת כמה-יכמה אלו שזכו בעצמם לראותו), על דרך "והיו עיניך רואות את מוריקי", המייסד של ישיבת תומכי-תמימים שזה בלבד (תואר פני קודשו) מוסיף באהבה ויראה וכו' – וכפי שנהג, על מנת ללכת בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו.

התוועדות י"ט בכסלו בכפר-חב"ד

על-פי השמועה, בשנים הראשונות לנשיאות הרבי, בליל 'ניטל' היה אחד המזכירים מכניס לחדרו של הרבי רשם-קול והרבי היה מאזין לקלטת מהתוועדות י"ט כסלו שהתקיימה בכפר-חב"ד (לפחות באחת הפעמים שמע מקצת נאומו של שז"ר, וביקש לשמוע את

בשיחת שבת-קודש פרשת וישב ה'תשנ"ג (ספר-השיחות, כרך א, עמ' 192 ואילך) מצינו דברים מפורשים על כמה עניינים השייכים לאופן ההנהגה ב'ניטל' – משחק ה'שאח', תפירת הבגדים וכדומה, וכן 'ציור' פני קודשו של הרבי. הנהגה הדברים כפי שהוגהו (בתרגום חופשי מידידי):

כ"ק מו"ח אדמו"ר גם סיפר פעם שאביו (הרבי נ"ע) נהג אז 'לשחק' 'שאח' (או לעמוד בשעת מעשה ולהציע איך לשחק). ויש לומר העניין בזה: על-ידי זה הורה הרבי נ"ע לימוד והוראה, שאפילו בזמן שלכאורה שייך רק עניין דסור מרע (העדר) – כלומר, תחתון-תחתון ביותר שלא ניתן לברר באופן ישיר על-ידי לימוד התורה – ינצלו אותו (ולפעול את הבירור) עם **תועלת**... 'לשחק' אז בשאח, משחק שיש בו **חכמה** (אלא – בענייני רשות), שעושים לשם שמים, כל מעשיך לשם שמים ובכל דרכיך דעהו. זה (א) מוסיף חריפות בראש, בכדי שיוכל אחר כך להבין תורה טוב יותר (ב) מקדש שם שמים ושבחן של ישראל לעיני כל העמים (שמחשיבים את המשחק) – בראותם שבני ישראל הם "עם חכם ונבון" גם בחכמה זו, (ג) אפילו כדבר של רשות – יש בזה תועלת לאלו שהוא "המסחר" שלהם, לא גרוע מענייני מסחר אחרים, ואדרבה – כיוון שהוא מסחר שיש בו חכמה כנ"ל.

מזה ישנה גם הוראה (ונתינת כוח) בנוגע לפועל כיצד לנצל את הזמן דיניטל' – לא להיות בטל ח"ו (כדי שלא להוסיף חיות), אלא **לתועלת** – ובפרט

נאומו של הרב שלמה-יוסף זווין בשלמותו). רמז לדבר יש באיגרת המזכירות למר שז"ר מיום ג' בטבת תשי"ח: "בשמענו אתמול תקליט נאומו ונאום הרב זווין שי' בהתוועדות י"ט כסלו בכפר..." [הרבי עצמו כתב (בכ"ד בטבת של אותה שנה) למר שז"ר: "נעם לי לשמוע נאום כ[בודרו]". (יצויין כי בשנת תשח"י חל "ניטל" בליל ב' בטבת).

נאומים, סיפורים וכיוצא בזה

ביום שני, ט' בטבת תשל"א רשם אחד התמימים ביומנו: ביום חמישי האחרון הורה אד"ש להרב חודקוב למסור למארגני ה'פגישה' עם הסטודנטים, שבליל שבת-קודש – היות והוא 'ניטל' – לא יהיו שיעורים בתורה, אלא רק נאומים, סיפורים וכיוצא בזה.

כשיגנו הקפיטל של הרבי, בכה...

בליל 'ניטל' תשל"ו (כפר חב"ד, גיליון 646, עמ' 15) רשם הרה"ח ר' מיכאל-אהרון זליגסאן ביומנו:

"הלילה אד"ש הלך לביתו בתחילת הלילה, אחרי תפילת ערבית בשעה חמש, ולא נשאר ב-770 מאוחר כמו ביום רגיל".

ובליל 'ניטל' שנת תשל"ז רשם הנ"ל:

"היום בערב נכנס אל אד"ש הרה"ח ר' בערל ליווי שבא בחזרה מביקור בבית-המועצות וביקר שמה בכל האוהלים וכו' והראה לרבי סרט וידאו מביקורו. גם הראה כיצד מתוועדים היהודים ברוסיה וכשיגנו הניגון של הקפיטל של הרבי, הרבי בכה. הרבי ביקש ממנו להראות הווידאו לבחורים ב'זאל' מכיוון שזה 'ניטל'. אחר-כך הראה את הבניין שבו הייתה דירת הרבי רש"ב נ"ע. הרבנית ע"ה העירה על זה 'אני זוכרת שהזיידע גר בבניין בן כמה קומות'".

במוצאי-שבת-קודש פרשת ויחי, ליל 'ניטל' תשל"ח, רשם הנ"ל ביומנו:

"שמעתי מהרה"ח ר' יוסף ויינברג שכ"ק

יום א', כ"ד בכסלו תשל"ט (שם): "מיד אחרי מעריב נכנסו לכ"ק אדמו"ר שליט"א הרב ליווי... הראה לכ"ק אד"ש סרט מרוסיה מביקורו האחרון שם לפני שבועיים. האור בחדר כ"ק אד"ש כרה בשעה 19:05 עד שעה 19:25 (זה זמן הסרט, כעשרים דקות)... שהו אצל כ"ק אד"ש עד השעה 20:05, כל זמן הסרט כ"ק אד"ש עמד על מקומו. כ"ק אד"ש נסע לביתו בשעה 23:25".

להלן קטע דומה נוסף מיומן שנת 'הקהל' תשמ"א (עמ' 74):

"יום ד', י"ז בטבת. תפילת ערבית התקיימה מיד עם צאת הכוכבים, מאחר שלילה זה הוא 'ניטל'".

"ב-19:00 בערב נכנס אל הרבי הרב בערל ליווי, שחזר מביקור ברוסיה, ובשעה 20:25 כבה האור בחדרו של הרבי והרב ליווי הקריין את הסרט. הוא שהה בחדרו של הרבי כמעט עד השעה 22:00".

גם לא פנימיות התורה

בליל כ' בכסלו תרצ"ג התבטא כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (והרבי נשיא-דורו רשם את הדברים ברשימתו שפורסמה ב'רשימות' חוברת קצא עמ' 8):

שמעתי מאדמו"ר – נ"ע, בפישיטות, שאי-הלימוד בניטל' אינו שייך ללימוד פנימיות התורה, ללימוד חסידות (לא אמר לי טעם על זה. כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א).

אם היה הצמצם-צדק לומד בניטל' – ווייס ניט דער עולם [אין הצביור יודע].

אולם בחורף תרצ"ג (רשימות), חוברת קצט,